

Nr 116.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till läroanstalter för dövstumma m. m., utom såvitt angår upphävande av lagen angående dövstumundervisningen, ävensom i avseende å i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t (punkt 182 av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1938) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående läroanstalter för dövstumma, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 dels till Läroanstalter för dövstumma: Avlöningar ett förslagsanslag av 725,000 kronor, dels till Läroanstalter för dövstumma: Omkostnader ett förslagsanslag av 720,000 kronor, dels ock såsom bidrag till tysta skolan i Lidingö ett anslag av 10,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1938 dagtecknad proposition (nr 212), under åberopande av vid sistnämnda proposition fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1. antaga vid sistnämnda statsrådsprotokoll fogat förslag till lag om upphävande av lagen den 31 maj 1889 (nr 27, sid. 1) angående dövstumundervisningen;

2. besluta, att för meddelande av undervisning åt dövstumma skolpliktiga barn m. fl. följande skolor från och med den 1 juli 1938 skola vara anordnade, nämligen

fyra *upptagningsskolor*, av vilka en skall vara förlagd till Härnösand, en till Lund, en till Manilla och en till Vänersborg,

två *specialskolor*, av vilka den ena skall vara avsedd för oegentligt dövstumma och förlagd till Örebro samt den andra avsedd för skrivteckenelever och förlagd till Gävle, samt

fyra *fortsättningsskolor*, nämligen

en i Vänersborg, avsedd för gossar, som åtnjutit talundervisning,

en i Växjö, avsedd för flickor, som åtnjutit talundervisning,
en i Gävle, avsedd för icke-talundervisade gossar och flickor, samt
en för undervisning i lantbruksyrket och i trädgårdsskötsel, förlagd
till Broby gård i Funbo socken i Uppland;

3. besluta, att för utbildning av lärare för dövstumundervisningen
skall upprätthållas ett seminarium vid dövstumskola, som av Kungl.
Maj:t bestämmes;

4. besluta, att bestämmelserna i avlöningsreglementet för ordinarie
lärare vid statens undervisningsväsende skola från och med den 1 juli
1938 göras tillämpliga å lärare vid statens dövstumskolor;

5. besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid stats-
departement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvalt-
ningen, skall från och med den 1 juli 1938 äga tillämpning å husmödrar
och sjuksköterskor vid statens dövstumskolor ävensom å dövstumpräster
och dövstumkonsulenter;

6. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med
vad av departementschefen i sådant hänseende enligt nämnda statsråds-
protokoll föreslagits meddela erforderliga särskilda bestämmelser och
övergångsbestämmelser beträffande tillämpning av omförmälda avlönings-
reglementen å de under 4 och 5 angivna befattningshavarna ävensom
angående övergångslön;

7. godkänna i statsrådsprotokollet intagen personalförteckning för sta-
tens läroanstalter för dövstumma, att tillämpas tills vidare från och med
budgetåret 1938/39;

8. godkänna i statsrådsprotokollet likaledes intagen avlöningsstat för
läroanstalterna för dövstumma, att tillämpas under budgetåret 1938/39;

9. till Läroanstalter för dövstumma: Avlöningar för budgetåret 1938/39
anvisa ett förslagsanslag av 823,000 kronor;

10. till Läroanstalter för dövstumma: Omkostnader för budgetåret
1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 467,000 kronor;

11. till Läroanstalter för dövstumma: Resor för dövstumskolelever
jämte åtföljande vårdare för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag
av 12,000 kronor;

12. till Läroanstalter för dövstumma: Stipendier åt vissa fortsättnings-
skolpliktiga elever för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag
av 10,000 kronor;

13. till Läroanstalter för dövstumma: Understöd åt blivande dövstum-
lärare för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 4,000
kronor;

14. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående stats-
bidrag till avlöning åt sådan vid dövstumundervisningsväsendet nu an-
ställd föreståndare eller ordinarie lärare, vilken icke önskar övergå till
tjänstgöring vid statlig dövstumskola och icke heller kan lagligen där-

till förbindas och som på grund härav må komma att uppföras på indragningsstat hos vederbörande landsting eller stad, som icke deltagit i landsting;

15. såsom Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting m. fl. uppförda dövstummlärare för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 5,000 kronor;

16. medgiva, att bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn må från och med budgetåret 1938/39 utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen enligt statsrådsprotokollet angivits;

17. såsom Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 16,000 kronor;

18. såsom Bidrag till kursverksamhet m. m. för dövstumma för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 17,500 kronor;

19. såsom Bidrag till tysta skolan i Lidingö för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,000 kronor;

20. godkänna i statsrådsprotokollet intagen personalförteckning för dövstumpräster och dövstumkonsulenter, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

21. godkänna i statsrådsprotokollet likaledes intagen avlöningsstat för dövstumpräster och dövstumkonsulenter, att tillämpas under budgetåret 1938/39;

22. till Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 28,800 kronor;

23. till Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Omkostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 16,500 kronor;

24. bemyndiga Kungl. Maj:t att taga det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. i anspråk för bestridande av i statsrådsprotokollet omförmälda pensioner och tilläggspensioner till vissa förutvarande befattningshavare vid dövstumundervisningsväsendet och deras efterlevande;

25. till Inköp av egendomen Broby gård m. m. å kapitalbudgeten under rubrik Statens domäners fond för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 60,000 kronor.

Till förberedande handläggning av statsutskottet har hänvisats omförmälda proposition utom såvitt angår berörda lagförslag.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Carl Eriksson m. fl.* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr *Fr. Sundström i Vikmanshyttan m. fl.* (II: 392), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att pension från och med den

1 juli 1938 skall beredas hantverksläraren vid dövstumskolan i Gävle, Lars Fredrik Rehnqvist, efter samma grunder som äro stadgade för motsvarande befattningshavare vid blindskolorna;

dels en inom första kammaren av herr *G. Rahmn* väckt motion (I: 285), vari hemstälts, 1. att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts förslag besluta följande löneplacering för nedanstående befattningshavare vid dövstumskolorna: *rektor* vid dövstumskolorna i Lund, Vänersborg, Örebro, Gävle, Härnösand och Växjö: 27 lönegraden, högsta löneklassen jämte tilläggsarvoden jämlikt Kungl. Maj:ts förslag; *rektor vid Manilla dövstumskola*, för vilken tjänst särskild behörighet bör stadgas, samma löneplacering, som fastställts för rektor vid blindinstitutet å Tomtebodas; *ordinarie ämneslärare*: 21 lönegraden; *arbetslärare i barndomsskola*: 12 lönegraden; *slöjdlärarinna i barndomsskola*: 15 lönegraden; *kindergarten- och gymnastiklärarinna*: 15 lönegraden; *slöjdlärarinna å övergångsstat*: 10 lönegraden; 2. att riksdagen måtte besluta en omläggning av dövstumsläraryt utbildningen från en ett-årig seminariekurs med ett efterföljande provår till en två-årig teoretisk och praktisk utbildningskurs vid dövstumslärarytseminariet å Manilla; 3. att riksdagen måtte bevilja anslag till dövstumslärarytseminariets föreståndare och lärare med samma belopp som hittills eller 2,700 kronor; 4. att riksdagen måtte bevilja erforderliga anslag till sådan omläggning och utvidgning av speciella utbildningskurser vid dövstumslärarytseminariet, som föreslagits av kungl. skolöverstyrelsen;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren m. fl.* väckt motion (II: 415), vari hemstälts, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i den i propositionen föreslagna löneregleringen, att slöjdläraryt med pedagogisk utbildning sattes i lönegrad B 15.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de motionsvis framställda yrkandena, hänvisas till motionerna I: 267, I: 285 och II: 415.

1937 års riksdag beslöt, att staten skulle från och med den 1 juli 1938 övertaga ansvaret för dövstumundervisningsväsendets fortsatta uppehållande under förutsättning, att landstingen och de städer, som icke deltog i landsting, utan ersättning och förbehåll samt med full äganderätt till statsverket överlämnade all sin för dövstumundervisningsväsendet använda fasta och lösa egendom, varav staten funne sig vara i behov, däri jämväl inbegripen den för dövstumma barns sommarvistelse avsedda egendomen Vejbystrand jämte därtill hörande lös egendom.

Kungl. Maj:ts i propositionen nr 212 framställda förslag innebär ett fullföljande av riksdagens sålunda fattade beslut.

Av nyssnämnda proposition inhämtas bland annat följande:

Dövstumundervisningsväsendets uppgift och nuvarande organisation.

Om ett barn är fullkomligt dövt från födelsen eller från den tidigare levnadsåldern och följaktligen icke har kunnat tillägna sig någon del av talspråket, kallas det i egentlig mening dövstumt. Är däremot barnet ej fullkomligt dövt eller har dövheten uppkommit efter det att talförmågan börjat utvecklas, d. v. s. om barnet äger hörsel- eller språkrester eller bådadera, brukar det betecknas som endast i oegentlig mening dövstumt. De metoder, som tillämpas vid dövstummas undervisning, indelas efter det meddelsemedel, som vid undervisningen huvudsakligen kommer till användning, i tal-, skriv- och tecken- eller åtbördsmetoder, varför man talar om talskolan samt skriv-teckenskolan.

Dövstumundervisningen omhänderhaves för närvarande av landstingen respektive de städer, som icke deltaga i landsting, och för detta ändamål är riket indelat i sju dövstumskoldistrikt med följande områden:

första distriktet med skola å *Manilla*: Stockholms stad, Stockholms län, Södermanlands län, Västmanlands län, Östergötlands län, Norrköpings stad och Gotlands län;

andra distriktet med skola i *Växjö*: Kalmar läns norra och Kalmar läns södra landstingsområden samt Jönköpings län och Kronobergs län;

tredje distriktet med skola i *Lund*: Kristianstads län, Malmöhus län, Malmö stad, Hälsingborgs stad och Blekinge län;

fjärde distriktet med skola i *Vänersborg*: Göteborgs och Bohus län, Göteborgs stad, Hallands län, Älvsborgs län och Skaraborgs län;

femte distriktet med skola i *Örebro*: Örebro län och Värmlands län;

sjätte distriktet med skola i *Gävle*: Uppsala län, Kopparbergs län, Gävleborgs län och Gävle stad; samt

sjunde distriktet med skola i *Härnösand*: Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

En statsbidragsberättigad *lantbruksskola* för dövstumma finnes inrättad av tredje dövstumskoldistriktet å egendomen Råbylund i närheten av Lund. Bidrag av statsmedel utgå jämväl till vissa andra ändamål, som hava till syfte att främja dövstumundervisningen och dövstumvården.

Förutsättningarna för ett statsövertagande av dövstumundervisningsväsendet.

Landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, hava i allmänhet förbehållslöst åtagit sig de villkor för statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet, som innefattades i 1937 års riksdags ovanberörda beslut.

Malmöhus, Kristianstads och Blekinge läns landsting samt *Hälsingborgs stad* hava dock förutsatt, att ingen ersättningskyldighet skulle

komma att åvila huvudmännen gentemot nuvarande och förutvarande befattningshavare inom distriktet.

Gävleborgs läns landsting har förutsatt, att — därest Gävleskolan i enlighet med föreliggande förslag förändrades till enbart skriv-teckenskola — skolans nuvarande personal efter därom gjord framställning, i den mån så kunde ske, förflyttades till talskola, ävensom att statsverket åtog sig alla de förpliktelser, som kunde följa av lärarpersonals vid skolan vägran att övergå till statstjänst.

Gävle stad har — med förmålan att dövstumskolans i Gävle tomtmark ägdes av staden — såsom villkor för överlåtelse av tomtmarken utfäst sig att, därest området framdeles icke skulle behöva utnyttjas för dövstumundervisningsändamål, området finge av staten tagas i anspråk allenast för annat statligt ändamål. Skedde icke detta, skulle staden äga rätt återfå området, dock med skyldighet för staden att efter verkställd värdering lösa å området befintliga byggnader. Därest staden icke begagnade sig av nämnda rätt, skulle staten vara skyldig att för ett såsom skäligt ansett pris av åtta kronor per kvadratmeter inlösa området.

Departementschefen har beträffande nu förevarande spörsmål anfört bland annat:

Det av stadsfullmäktige i Gävle uppställda villkoret för överlåtelse till statsverket av den tomt, varå dövstumskolan i Gävle vore uppförd, syntes icke vara av natur att behöva rubba förutsättningarna för ett statsövertagande av dövstumundervisningsväsendet. Departementschefen ansåge sålunda, att nämnda villkor borde kunna av statsverket godtagas.

Vissa landsting och städer hade enligt det föregående som förutsättning för överlåtelse på statsverket av vederbörlig egendom angivit, att staten skulle åtaga sig vissa förpliktelser i fråga om löner och pensioner åt av distriktet anställda befattningshavare vid dövstumundervisningsväsendet, i varje fall på så sätt, att ingen ersättningsskyldighet skulle komma att i framtiden efter statsövertagandet åvila huvudmännen gentemot ifrågasvarande befattningshavare. Vid bifall till vad i det följande föresloges syntes de sålunda gjorda förbehållen eller uttalade önskemålen bliva tillgodosedda. Så syntes även bliva fallet i fråga om den av Gävleborgs läns landsting angivna förutsättningen, att vid förändring av dövstumskolan i Gävle till enbart skriv-teckenskola den nuvarande lärarpersonalen vid skolan efter därom gjord framställning, i den mån så kunde ske, borde förflyttas till talskola.

Förbehåll av antydd art i fråga om personalens löner och pensioner hade framför allt uppställts av huvudmännen för dövstumundervisningen inom tredje dövstumskoldistriktet, vars skola vore belägen i Lund. Den mark, varå denna skola vore uppförd, ägdes icke av distriktet utan av Lunds stad, och den fastighet, vari skolan vore inrymd, vore av den beskaffenhet, att byggnadsstyrelsen funnit sig föranlåten ifrågasätta, huruvida det med hänsyn till de stora engångskostnader, som måste nedläggas för byggnadens istandsättande, icke vore ekonomiskt fördelaktigare att uppföra nybyggnad på annan plats. Bland annat den av byggnadsstyrelsen berörda omständigheten hade föranlett departementschefen att till prövning upptaga frågan, huruvida dövstumskola borde vara förlagd till Lund även efter statens övertagande av

dövstumundervisningsväsendet. Flertalet skäl hade emellertid synts departementschefen tala för att icke nu ifrågasätta en förflyttning av skolan till annan plats. Som en förutsättning härför hade emellertid framstått, att Lunds stad förklarade sig villig att utan ersättning och förbehåll samt med full äganderätt till statsverket överlämna den sålunda åt tredje dövstumskoldistriktet upplåtna tomtmarken.

På given anledning hade Lunds stad förklarat sig villig till statsverket överlåta nämnda tomtmark med undantag för områden därav, som enligt gällande stadsplan vore avsedda till gatumark, men samtidigt uppdragit åt drätselkammaren att vid gåvobrevs utfärdande söka erhålla de garantier för områdenas framtida användande för nu ifrågasatt eller annat därmed likvärdigt ändamål, som kunde vara möjliga erhålla.

Då staten icke borde motsätta sig att lämna skäliga garantier beträffande markområdets framtida användning och då någon erinran ej heller syntes böra från statsverkets sida framställas beträffande en beskärning av markområdet med delar, som förutsatts skola utläggas såsom gatumark — de områden, som efter en sådan beskärning skulle övergå i statens ägo, utgjorde i areal omkring 50,600 kvadratmeter — föresloge departementschefen, att det av Lunds stad gjorda erbjudandet skulle godtagas och alltså dövstumskola förläggas till staden.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit syntes de formella förutsättningarna för ett statsövertagande av dövstumundervisningsväsendet från och med den 1 juli 1938 få anses föreligga.

Enligt 1937 års riksdags beslut skulle staten övertaga allenast den nu för dövstumundervisningsväsendet använda fasta och lösa egendom, varav staten funne sig vara i behov. Vid bifall till den plan beträffande dövstumundervisningsväsendets organisation, som i förevarande proposition framlades, komme staten att för dövstumundervisningen hava användning av all den egendom, som de nuvarande huvudmännen för dövstumundervisningen vore beredda att överlåta, utom de förutnämnda, tredje dövstumskoldistriktet tillhöriga institutionerna i Råbylund. Den till sistnämnda institutioner hörande egendomen borde alltså icke av statsverket övertagas. Den återstående egendomen åter borde från och med den 1 juli 1938 övergå i statens ägo, dock med undantag för egendomen Vejbystrand, vilken av skäl, som i ett senare sammanhang angäves, borde av staten endast under viss förutsättning övertagas och, om så skedde, först vid en senare tidpunkt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med de nu avgivna grundlinjerna, på kronans vägnar besluta om övertagande av omförmälda egendom, varvid det syntes få uppdragas åt byggnadsstyrelsen att med vederbörande myndigheter i Gävle och Lund föra de för ändamålet erforderliga förhandlingarna. Vad särskilt anginge Manillaskolan, vore att märka, att denna skola vore uppförd å mark, tillhörande kungl. djurgården. Enär byggnadsstyrelsen frankastat tanken på en förflyttning framdeles av nämnda skola till annan plats, borde i detta sammanhang icke tagas ställning till frågan om disposition för statsverkets räkning av den tomtmark, varå Manilla-skolan vore uppförd.

Chefen för finansdepartementet torde komma att anmäla frågan om ifrågavarande fastigheters ställning i förvaltnings- och redovisningshän-

seende. Vid anslagsberäkningarna utginge departementschefen emellertid från att fastigheterna komme att ställas under byggnadsstyrelsens förvaltning och redovisas å statens allmänna fastighetsfond.

Dövstumundervisningsväsendets organisation efter statsövertagandet.

Beträffande denna fråga har *departementschefen* inledningsvis uttalat, att en av de omständigheter, som motiverat ett statsövertagande av dövstumundervisningsväsendet, varit den oenhetliga och pedagogiskt mindre tillfredsställande anordning av dövstumundervisningen, som den nuvarande organisationen medfört. Som en av de viktigaste frågorna i samband med statens övertagande av dövstumundervisningen framstode därför den organisatoriska utformningen av dövstumundervisningsväsendet. Det vore självfallet, att den plan för dövstumundervisningsväsendets organisation, som nu avsåges skola underställas riksdagens prövning, icke vore definitiv i den bemärkelsen, att varje ändring av densamma under överskådlig tid framåt måste anses utesluten. De anordningar, som nu komme till stånd, måste i mångt och mycket få karakteren av försök, och på grundval av de erfarenheter, som härunder inhämtades, borde de jämkningar i organisationsplanen vidtagas, som kunde finnas lämpliga. Dövstumundervisningsväsendets förstatligande beredde förutsättningarna för en sådan anpassning.

Det förslag till dövstumundervisningsväsendets organisation, som departementschefen förordat, sammanfaller i sina huvuddrag med det förslag, som *skolöverstyrelsen* framlagt i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 23 november 1937. Detta innebär i huvudsak följande:

I anslutning till förslag, som framlagts i 1936 års dövstumutredning, har överstyrelsen som sin mening uttalat, att skolplikten för dövstumt barn borde inträda det kalenderår, under vilket barnet fyllde sju år. Då särskilda omständigheter föreläge, borde dock uppskov med skolgångens påbörjande kunna medgivas. Barn borde vara skolpliktigt under de tolv år, som följde efter dess intagning i skolan.

I Manilla, Lund, Vänersborg och Härnösand skulle anordnas upptagningskolor. Alla dövstumma barn, som inträdde i skolåldern eller vilka, ehuru äldre, vore berättigade till inträde vid dövstumskola, skulle vara pliktiga att å därför bestämd tid inställa sig vid den av dessa upptagningskolor, inom vilkens område vederbörande barns hemort vore belägen. Under en månad skulle de sålunda intagna barnen prövas med hänsyn till begåvning och arten av deras lyte.

Två specialskolor skulle upprättas, en i Örebro och en i Gävle. För undervisning och fostran av de barn, som ägt eller ägde en viss grad av hörsel och därför betecknades såsom oegentligt dövstumma, skulle sålunda upprättas en särskild för hela landet avsedd anstalt i Örebro, till vilken dessa skulle hänvisas efter den verkställda prövningen eller i förekommande fall under läsårets lopp eller vid dess slut. Där-

igenom vunnes den stora fördelen, att dessa elever, som ägde jämförelsevis stora förutsättningar för att tillägna sig ett högre mått av kunskaper och en mera omfattande utbildning i övrigt för sin framtida verksamhet, kunde erhålla en för dem särskilt anpassad undervisning. Den skulle bedrivas enligt talmetoden. För undervisning av de till de egentligt dövstumma hörande barnen, som vid nämnda prövning visade sig icke kunna undervisas enligt talmetoden, skriv-teckeneleverna, skulle likaledes upprättas en särskild, för hela landet avsedd skola i Gävle, där dessa dövstumma kunde erhålla en efter deras förmåga och behov anpassad undervisning av en mera praktisk läggning än den, som meddelades i skolorna för de elever, som skulle åtnjuta undervisning enligt talmetoden.

Alla de dövstumma barn, som icke borde hänvisas till någon av de nämnda särskilda anstalterna, skulle kvarstanna i respektive upptagningsanstalter för erhållande av undervisning och vård. Denna undervisning skulle bedrivas enligt talmetoden.

Tre fortsättningsskolor skulle finnas, nämligen:

en för gossar, som åtnjutit talundervisning, förlagd till Vänersborg,

en för flickor, som åtnjutit talundervisning, förlagd till Växjö, och

en för icke talundervisade gossar och flickor, förlagd till Gävle.

Därjämte borde de gossar, som önskade erhålla utbildning i jordbruk, beredas tillfälle erhålla sådan.

Därest överstyrelsens förslag om skolornas antal och förläggning vunne bifall, vore vissa ändringar i den nuvarande distriktsindelningen erforderliga. Överstyrelsen ansåge, att den minsta rubbningen i det bestående åstadkommes genom en sådan förändring, att de nuvarande andra och tredje dövstumskoldistriktet sammansloges till ett med skola i Lund, att de nuvarande fjärde och femte distriktet sammanfördes till ett med skola i Vänersborg, samt att det nuvarande sjätte distriktet så uppdelades, att Uppsala län och Kopparbergs län överfördes till första distriktet med skola å Manilla, samt Gävleborgs län och Gävle stad till det sjunde distriktet med skola i Härnösand. Det syntes vara lämpligt, att distriktet därefter benämndes det södra, det västra, det östra och det norra.

Bland de myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig i frågan om dövstumundervisningsväsendets organisation, har — såsom departementschefen framhållit — rätt enighet om organisationsplanen utom i följande hänseenden, nämligen dels rörande frågan, huruvida en särskild skola bör inrättas för skriv-teckenelever, dels ock rörande frågan, om och på vad sätt fortsättningsskolpliktiga dövstumma böra beredas tillgång till ordnad lantbruksundervisning.

Rörande nämnda två spörsmål inhämtas av propositionen nr 212 bland annat följande:

Skolan för skriv-teckenelever. *Svenska dövstumläraresällskapet* har föreslagit, att en särskild sådan skola icke skulle upprättas, utan skriv-teckeneleverna erhålla undervisning i upptagningskolorna.

Såsom skäl härför har bland annat anförts, att förslaget om skriv-teckenelevernas sammanförande till en specialskola byggde på en äldre

uppfattning bland dövstumskolans lärare, nämligen den, att skriv-teckenelevernas åtbördsspråk skulle utöva en ogynnsam inverkan på det normala språkets utveckling hos de talundervisade lärjungarna. De i avslutning till denna uppfattning i Danmark och Norge tidigare inrättade särskilda skolorna för skriv-teckenelever hade indragits och eleverna överförts till de egentliga barndomsskolorna.

Gentemot detta uttalande har *skolöverstyrelsen* anfört bland annat:

Enligt överstyrelsens uppfattning kunde de i Norge och Danmark i nu förevarande avseende rådande förhållandena på dövstumundervisningens område icke anses utgöra varken bevis för att det ur pedagogiska synpunkter vore olämpligt att anordna specialskolor för skriv-teckenelever, där dessas antal vore så stort, att en dylik åtgärd kunde genomföras, eller skäl för ett bibehållande i vårt land av den nu i fråga om nämnda elevers undervisning rådande ordningen, vilken städse medfört högst betydande olägenheter.

Antalet skriv-teckenelever vid varje upptagningskola kunde efter statsövertagandet beräknas komma att bli i medeltal omkring 15. Med en fördelning på fyra årsklasser skulle på varje klass komma tre à fyra elever. För ordnande av en ur pedagogiska synpunkter tillfredsställande undervisning skulle för varje sådan liten grupp egentligen fordras två särskilda lärare. Ur ekonomiska synpunkter kunde det dock icke vara försvarligt att binda tre eller fyra lärare vid varje upptagningskola för att meddela särundervisning åt ett sådant fåtal skriv-teckenelever. Om alla sådana elever däremot sammanfördes till en speciellt för dem avsedd skola, bleve antalet tillräckligt för bildandet av differentierade klassavdelningar av sådan storlek, att ett ur ekonomiska synpunkter sett tillfredsställande utnyttjande av lärarkrafterna bleve möjligt. De barn, som saknade förutsättningar för att lära sig skriftspråket, kunde då också hänföras till skrivklasser med hel undervisningstid, medan däremot de återstående, de svagast utrustade, under en mera begränsad tid kunde undervisas medelst teckenspråk samt i övrigt sysselsättas med huvudsakligen praktiskt arbete. Därest specialskolan förlades till Gävle, där även fortsättningskola för icke talundervisade dövstamma förutsatts skola upprättas, vunnas därjämte, att de lärare, som måste finnas för fortsättningskolan, kunde tagas i anspråk även för undervisningen i barndomsskolan. Därigenom bleve organisationen icke blott i ekonomiskt avseende så fördelaktig som möjligt utan även ur pedagogiska synpunkter tillfredsställande. De svagt begåvade barnen hade svårt att anpassa sig efter nya lärare med olika arbetsmetoder. Förutsättningarna för att dessa elever skulle kunna nå bästa möjliga utveckling vore fördenskull större, om de under hela sin skoltid finge vistas vid en och samma skola och stå under ledning av i stort sett samma lärare.

Visserligen skulle de fördelar, om vilka nu erinrats, till någon del kunna vinnas även därigenom, att samtliga skriv-teckenelever sammanfördes till en eller två av de nu föreslagna upptagningskolorna, exempelvis till Manilla och Lund, där de kunde bilda specialavdelningar av vederbörande anstalter. Upprättandet av specialavdelningar för dessa elever vid två upptagningskolor skulle kräva mycket betydande och kostsamma om- och tillbyggnadsarbeten, såvida icke skriv-teckenskolan i sin helhet förlades till Vänersborg, vilket emellertid skulle medföra,

att den där föreslagna fortsättningsskolan för talundervisade gossar i stället måste förläggas till Gävle. Då de säkerligen mycket betydande kostnaderna för de nyss omnämnda utvidgningsarbetena kunde undvikas, om en specialskola upprättades i Gävle, där erforderliga lokaler, vilka överlämnades till statsverket utan kostnad, redan funnes, och då denna organisation av skriv-teckenelevernas undervisning ur pedagogiska synpunkter tillika obestriddigen vore vida överlägsen den, som föresloges av dövstumläraryrksallskapet, förordade överstyrelsen nu, liksom tidigare, förslaget om anordnande av en specialskola i Gävle.

Lantbruksundervisningen. Beträffande denna fråga hava under utredningens gång framkommit två förslag, det ena avseende lantbruksundervisningens förläggande tills vidare till den ovan omtalade egendomen Råbylund i närheten av Lund, det andra avseende samma undervisnings förläggande till Broby gård i Funbo socken i Uppland. Det förra förslaget har förordats av 1936 års dövstumutredning och skolöverstyrelsen, det senare av 1937 års utredning rörande de blindas och de dövstummas arbetsförhållanden samt lantbruksstyrelsen. Departementschefen har biträtt det sistnämnda förslaget.

Enligt Råbylundsalternativet skulle Råbylund fortfarande förbli i vederbörande landstings ägo och staten i stället erlægga en årsavgift till denna anstalt, motsvarande för varje elev den årliga medelkostnaden för elev vid statens fortsättningsskola för talundervisade gossar. De årliga kostnaderna för statsverket hava enligt detta alternativ beräknats till 15,000 kronor.

Enligt det andra ifrågavarande alternativet skulle statsverket med äganderätt förvärva Broby gård och där i egen regi anordna lantbruksundervisning. De årliga kostnaderna för detta alternativ hava uppskattats till i runt tal 24,000 kronor, inbegripet en livränta å 2,000 kronor till en tidigare ägarinna till egendomen. Köpeskillingen skulle utgöra 54,000 kronor förutom nämnda livränta, varjämte beräknats vissa engångsanslag till iordningställande av trädgården m. m. Lantbruksskolan å Broby är avsedd för undervisning både i lantbruk och trädgårdsskötsel och skulle på grund härav ersätta ej blott den provisoriskt anordnade Råbylundsskolan utan även den undervisning i trädgårdsskötsel, som skolöverstyrelsen tänkt sig förlagd till fortsättningsskolan i Vänersborg.

Broby gård är belägen 11 kilometer från Uppsala och 1 kilometer från Bärby järnvägsstation å järnvägen Uppsala—Faringe.

Den omfattar 240 tunnland åkerjord och 80 tunnland skogsmark samt har enligt senaste taxeringsuppgifter åsatts ett värde av 63,100 kronor. Största delen av åkerjorden är stenfri sådan på lerbotten. Läget är vackert med en omfattande park.

De levande inventarierna utgöras av 18 kor, 6 hästar, 1 tjur, diverse ungdjur, svin och höns.

Såsom ett led i strävandena att motarbeta ungdomsarbetslösheten inköptes egendomen år 1932 av förbundet för kristet samhällsliv i samband med upprättandet av »Broby yrkesskola». Genom statsbidrag under olika former har yrkesskolan för ny- och ombyggnadsarbeten tillgodoförts ett belopp av sammanlagt 77,182 kronor. Såsom villkor för större delen av statsbidragen har föreskrivits att, om verksamheten nedlägges eller inskränkes, det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma.

huruvida och i vad mån statsbidragen skola återbäras. Då det bakom skolans verksamhet liggande behovet numera i det väsentliga upphört, har förbundet förklarat sig villigt överlåta egendomen till Kungl. Maj:t och kronan.

Departementschefen har beträffande frågan om dövstumundervisningsväsendets organisation för egen del anfört i huvudsak följande:

Såvitt departementschefen kunde finna, vore överstyrelsens på 1936 års utredning grundade förslag till nyordning av dövstumundervisningsväsendet ägnat att avhjälpa flertalet av bristerna i den nuvarande undervisningen av de dövstamma. Som en särskild förtjänst hos organisationsplanen ville departementschefen framhålla förslaget om införande av fortsättningsskolundervisning och betydelsen av att denna fortsatta undervisning, såsom överstyrelsen förutsatt, bleve starkt yrkesbetonad. Vid ett genomförande av denna del av överstyrelsens förslag bleve det möjligt att tidigt grundlägga de dövstummas intresse för yrkesbanor, för vilka de kunde vara lämpade, och bereda dem en utbildning för dessa banor, som kunde vara ägnad att förbättra deras utkomstmöjligheter.

Beträffande frågan om inrättande av en särskild skola för skriv-teckenelever anslöte sig departementschefen till överstyrelsens förslag. Den kritik, som på denna punkt framkommit från dövstumlärohall, syntes icke övertygande. Departementschefen hade ingenting att erinra mot att nämnda skola förlades till Gävle. I detta sammanhang framhölles betydelsen av att till specialskolorna för dövstamma överfördes endast sådana barn, som kunde hava verklig fördel av särundervisning. Till specialskolan för oegentligt dövstamma borde på sätt överstyrelsen i sin utredning föreslagit icke överföras andra än sådana lärjungar, vilkas lytesart och allmänna begåvning vore av den beskaffenhet, att de kunde tillägna sig det högre kunskapsmått, som undervisningen i denna skola vore avsedd att förmedla. På samma sätt borde till specialskolan för skriv-teckenelever endast överflyttas lärjungar, som icke kunde delta i undervisning enligt talmetoden.

Vad frågan om lantbruksundervisningen beträffade, funne departementschefen den föreliggande utredningen visserligen giva vid handen, att lantbruksundervisning för fortsättningsskolpliktiga elever komme att, såvitt nu kunde bedömas, erfordras för ett förhållandevis ringa antal elever. Emellertid syntes det, att döma av 1937 års förutnämnda utredning rörande åtgärder för förbättrande av de blindas och de dövstummas arbetsförhållanden och förvärvsmöjligheter, icke uteslutet, att det skulle visa sig möjligt att i ökad utsträckning intressera de dövstamma för denna utbildningsbana. Departementschefen förutsatte alltså liksom de sakkunniga och överstyrelsen samt de i ärendet hörda myndigheterna i övrigt, att dövstumundervisningsväsendet skulle inrymma möjligheter till utbildning på området. Däremot kunde departementschefen icke följa överstyrelsens mening vad anginge anordningen av denna utbildning.

Enligt departementschefens mening talade flertalet skäl för en lösning av frågan om ordnandet av lantbruksundervisning och undervisning i trädgårdsskötsel för de dövstamma efter de av 1937 års sakkunniga och lantbruksstyrelsen förordade riktlinjerna. Att döma av tillgängliga upp-

gifter kunde Broby gård karakteriseras som en lantegendom i på det hela taget gott skick och av ej ringa storlek, erbjudande goda möjligheter till en allsidig utbildning av de dövstumma i jordbruks- och trädgårdsnäringarna. Egendomen Råbylund vore betydligt mindre och förefölle icke heller i övrigt kunna erbjuda lika gynnsamma yttre betingelser för en allsidig yrkesutbildning som Broby gård. Såsom framhållits icke blott av 1936 års utredningsman utan också av 1937 års inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga och av lantbruksstyrelsen, lämpade sig Broby gård också bättre för ändamålet, såsom representerande en jordbruksdrift av samma karaktär, som förekomme i större delar av landet. Då skolan skulle mottaga elever från hela landet, vore Broby gårds geografiska läge det bästa tänkbara. En avgjord nackdel med en lösning efter Råbylundslinjen vore också, att denna egendom erbjöde mycket sämre expansionsmöjligheter än Broby gård och i själva verket icke torde kunna utan olägenheter mottaga avsevärt många fler elever än det antal av 11, varmed överstyrelsen för nästa budgetår räknat. En avgjord nackdel vore även, att med Råbylundsanstalten vore förenat ett hem för sinnesslöa och ålderstigna dövstumma.

Departementschefen ansåge sig alltså böra tillstyrka det av 1937 års sakkunniga framställda förslaget, ehuru detta för statsverket medförde högre kostnader än Råbylundsförslaget.

Departementschefen hade låtit ombesörja särskild värdering av Broby gård genom vederbörande domänintendent och uppskattningsmän för kronoegendomar. Enligt denna värdering hade själva fastigheten med växande skog uppskattats till 145,153 kronor 94 öre, därav för byggnader 93,500 kronor, och lösöret till 26,394 kronor 56 öre eller alltså hela egendomen med levande och döda inventarier till sammanlagt 171,548 kronor 50 öre. Värderingsmännen hade ansett en grundlig reparation av rektorsbostaden, huvudbyggnaden, rättarbostaden och delar av stall, ladugård och lada vara erforderlig.

Med hänsyn till vad sålunda upplysts ansåge departementschefen, att de av den nuvarande ägaren av Broby gård uppställda försäljningsvillkoren — innebärande, att staten skulle intill ett belopp av 54,000 kronor övertaga vissa skulder, som den nuvarande ägaren iklätt sig, samt till en tidigare ägare av egendomen gälda livränta, beräknad till 2,000 kronor om året — kunna godtagas. Berörda livränta torde böra bestridas från det anslag till omkostnader som borde anvisas för läroanstalter för dövstumma. Egendomen torde lämpligen böra ställas under domänstyrelsens förvaltning och ingå i statens domäners fond och mot skäligt arrende — att bestridas från nämnda omkostnadsanslag — med nyttjanderätt upplåtas till skolöverstyrelsen för användning för dövstumundervisningsändamål. För gäldande av köpeskillingen med undantag av nämnda livränta torde därför anslag böra äskas å kapitalbudgeten under rubrik statens domäners fond. Departementschefen hade vidare ingenting att erinra mot de sakkunnigas förslag om anvisande av 6,000 kronor för iordningställande av trädgården m. m., och detta belopp torde kunna anvisas å nämnda anslag. För inköp av egendomen Broby gård m. m. torde alltså nu böra äskas ett reservationsanslag å (54,000 + 6,000 =) 60,000 kronor. Ansvarigheten för berörda livränta å 2,000 kronor motsvarade den 1 juli 1938 enligt försäkringsteknisk beräkning, utgående från en förräntning av 3 procent, ett kapitalvärde av omkring

25,000 kronor. Med frågan om anvisande av anslag till reparationer torde böra anstå till bedömande i samband med den allmänna omprövning av vid dövstumskolorna erforderliga ändrings- och reparationsarbeten, som, enligt vad i annat sammanhang framhölles, borde företagas. För komplettering av inventarier i bostadsrummen borde enligt de sakkunnigas förslag, som departementschefen biträdde, äskas 2,000 kronor å förenämnda omkostnadsanslag.

Departementschefen förutsatte, att de årliga utgifterna för ifrågavarande fortsättningsskola bestredes från de anslag, som komme att anvisas till läroanstalterna för dövstumma, och icke från annan huvudtitel.

Till frågan om årskostnaderna för skolan återkomme departementschefen i ett senare sammanhang. Redan här ville departementschefen emellertid giva sin anslutning till 1937 års sakkunnigas förslag om att som föreståndare för skolan borde vara anställd en agronom med erforderliga specialinsikter och icke — såsom överstyrelsen föreslagit — en person, som avlagt dövstumlärarexamen. Att så borde vara fallet, vore motiverat med hänsyn till att lantbruks- och trädgårdsutbildningen av naturliga skäl måste dominera i den vid skolan meddelade undervisningen.

Den av överstyrelsen i övrigt framlagda planen för dövstumundervisningsväsendets organisation förordade departementschefen.

Överstyrelsens förslag rörande de dövstummas skolplikt och undervisningstidens omfattning samt i fråga om dövstumundervisningsväsendets administration torde kunna i det väsentliga biträdas. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare omprövning av förslagen meddela erforderliga bestämmelser i den stadga angående dövstumundervisningen, som — enligt vad av 1937 års riksdag förutsatts — borde avlösa de nu gällande lagbestämmelserna. Härvid borde närmare övervägas frågan om fortsättningsskolans å Broby gård ställning i administrativt hänseende.

De statliga dövstumskolornas personal.

Personalens sammansättning och storlek. Efter en redogörelse för den i ämnet föreliggande utredningen, varav inhämtas, att den föreslagna personalkadern nära överensstämmer med de nu rådande förhållandena, har *departementschefen* för egen del anfört:

Det betydande personalbehov, som enligt överstyrelsens utredning föreligger vid dövstumundervisningsväsendet, betingas väsentligen av det låga antalet elever i varje undervisningsavdelning, det stora utrymme, som vid undervisningen måste beredas åt de praktiska läroämnena, och vikten av en noggrann tillsyn och vård av eleverna. De årliga kostnaderna för undervisningen av de dövstumma barnen komma på grund härav att uppgå till belopp, som väsentligt överstiga kostnaderna för undervisning i allmänhet på motsvarande utbildningsstadium.

Mot överstyrelsens förslag i fråga om antalet *rektorer* har jag icke något att erinra.

Överstyrelsens utredning i fråga om behovet av *lärare i kunskapsämnen* har, trots en avsevärd ökning av antalet elever, givit till resultat, att antalet sådana lärare kan efter dövstumundervisningsväsendets

förstatligande minskas från nuvarande 69 till 65. Jag anser mig icke böra ifrågasätta en ytterligare reduktion av antalet lärarkrafter. Anmärkas må, att jag i det följande biträder överstyrelsens förslag rörande tjänstgöringsskyldigheten för de ordinarie lärarna. Behovet av undervisning i de teoretiska läroämnena vid den av mig förordade fortsättningskolan å Broby gård, vilken som nämnts icke ingår i överstyrelsens organisationsplan, torde kunna tills vidare tillgodoses medelst timlärare.

I anslutning till överstyrelsens förslag rörande dispositionen för de statliga dövstumskolornas räkning av den nu i dövstumskoldistriktens tjänst anställda lärarpersonalen vill jag föreslå, att av de 65 erforderliga lärarna 58 anställas som ordinarie och 7 såsom extra ordinarie befattningshavare. Jag skulle hava ansett det önskvärt med ett något färre antal ordinarie och ett något större antal extra ordinarie lärare. De speciella förhållandena i samband med statsövertagandet synas mig dock motivera en ur personalsynpunkt gynnsammare proportion mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie befattningshavare, än som under andra förhållanden kunde hava befunnits lämplig. Jag förutsätter emellertid, att överstyrelsen i fortsättningen har sin uppmärksamhet riktad på lämpligheten av att genom en minskning av antalet ordinarie lärartjänster underlätta organisatoriska förändringar inom dövstumskolorna vid en tänkbar nedgång av antalet skolpliktiga dövstamma.

Överstyrelsens förslag i fråga om den vid dövstumskolorna i övrigt *erforderliga personalen* ansluter sig ganska nära till de nu rådande förhållandena. I huvudsak lär förslaget kunna accepteras. På grund av skäl, som i det följande anföras, ämnar jag dock icke föreslå, att vaktmästar- och maskinistbefattningarna vid dövstumskolorna redan nu uppföras på ordinarie stat. I fråga om antalet ordinarie arbetslärare kan i stort sett återopas vad nyss anförts beträffande antalet ordinarie lärare i kunskapsämnen. Vid bifall till förslaget om anordnande av lantbruksundervisning å Broby gård torde den av överstyrelsen för dövstumskolorna föreslagna personalkadern i anslutning till 1937 års sakkunnigas beräkningar böra ökas med en föreståndare med agronomutbildning, en husmoder, en rättare, tillika slöjdare, en ladugårdsförman, en trädgårdsmästare och tre kvinnliga biträden.

Personalens löneställning. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att lönerna för befattningshavarna vid dövstumundervisningsväsendet skulle regleras i anslutning till vad som gäller för lärare vid statens undervisningsväsende respektive befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen.

Kungl. Maj:t har för den ordinarie personalen föreslagit följande löneställningar:

Rektor . . . . . L 26

Anm.: Lönen föreslås skola beräknas till belopp, motsvarande högsta löneklassen i denna lönegrad, vartill skulle komma vissa lönetillägg vid de sex större dövstumskolorna.

Lärare i kunskapsämne . . . . . L 20

Skolkökslärarinna . . . . . L 15

Skolköks- och kindergartnlärarinna . . . . . L 15

Arbetslärare: i fortsättningsskola	L 15
i barndomsskola	L 10
Kindergarten- och gymnastiklärarinna	L 10
Kindergartenlärarinna	L 10
Slöjdlärarinna: med pedagogisk utbildning	L 10
utan » » (övergångsstat)	L 8
Husmoder	B 7
Sjuksköterska	B 6.

Beträffande de för rektorer, arbetslärare i barndomsskola, kindergar-
ten- och gymnastiklärarinna, kindergartenslärarinna och slöjdlärarinna
föreslagna löneställningarna inhämtas av den föreliggande utredningen
följande:

Till utgångspunkt för lönesättningen av rektorerna vid dövstum-
skolorna har *överstyrelsen* valt högsta löneklassen inom lönegraden L 27.
Överstyrelsen har således tänkt sig, att för dövstumskolorektorerna skulle
tillämpas samma lönenivå, som av 1937 års riksdag bestämts för rektori-
erna vid realskolor och småskoleseminarier. *Statskontoret* har ifråga-
satt, om det icke vore naturligare, att i förevarande hänseende som ut-
gångspunkt toges samma lönegrad, som tillämpats beträffande rektorerna
vid hantverksskolorna för blinda, eller lönegraden L 25. *Lönenämnden*
har icke kunnat förorda högre grundlön för dövstumskolornas rektorer
än högsta löneklassen i 26 lönegraden.

Departementschefen har funnit, att lönenämndens förslag vore väl
avvägt i jämförelse med lönenivån för realskole- och småskoleseminarie-
rektorerna och för rektorerna vid hantverksskolorna för blinda, och bi-
trätt detsamma. Som förutsättning för hans anslutning till detta för-
slag gällde emellertid, att förevarande rektorer i likhet med motsva-
rande befattningshavare vid de övriga statliga undervisningsanstalter,
som i detta hänseende kunde komma i fråga, hänfördes till kategorien
förordnandetjänstemän. Skulle — vilket de nuvarande dövstumskol-
föreståndarna syntes hava ifrågasatt — så icke bli fallet utan rekti-
orstjänsterna få karaktären av ordinarie tjänster i vanlig mening, vore
en lägre löneställning motiverad. Någon anledning syntes emellertid
icke föreligga att, av hänsyn till de nuvarande befattningshavarna, för
dövstumskolornas del definitivt eller för viss tid tillämpa ett system för
tillsättning av rektorstjänster, som icke funnits böra komma till använd-
ning inom undervisningsväsendet i övrigt. På denna punkt biträdde
departementschefen alltså den uppfattning, som funnit uttryck i skol-
överstyrelsens och lönenämndens yttranden.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna tillstyrkte departe-
mentschefen i övrigt överstyrelsens förslag beträffande lönesättningen
för dövstumskolorektorerna. Till lönen i högsta löneklassen av lönegra-
den L 26 borde alltså komma ett lönetillägg av 960 kronor för rektor
vid dövstumskolan i Vänersborg samt 480 kronor för envar av rekti-
orerna vid dövstumskolorna i Gävle, Härnösand, Lund och Örebro samt
å Manilla, varemot till rektor vid dövstumskolan i Växjö icke borde
utgå något lönetillägg. Detta förslag innebure, med tillämpning av de
löneprinciper, som faststälts av 1937 års riksdag, att av rektorerna *en*
borde hänföras till en avlöningsgrupp II, *fem* till en avlöningsgrupp III

och en till en avlöningsgrupp IV. Någon särställning för rektor vid dövstumskolan å Manilla syntes icke motiverad.

Föreståndaren för fortsättningsskolan å Broby gård syntes böra tills vidare avlönas medelst ett arvode å 5,000 kronor förutom fri bostad med värme. Å detta arvode borde dyrtidstillägg icke utgå.

Arbetslärare (manlig) i barndomsskola skulle enligt *överstyrelsens* förslag placeras i lönegraden L 12, likaså slöjdlärarynna med pedagogisk utbildning, varemot slöjdlärarynna utan sådan utbildning skulle placeras i lönegraden L 10. *Statskontoret* har för dessa befattningshavare föreslagit lönegraden L 10, varvid av statskontoret förutsatts, att pedagogisk utbildning för slöjdlärarynna alltid skulle krävas. *Lönenämnden* har föreslagit lönegraderna respektive L 10, L 12 och L 10.

Departementschefens förslag sammanfaller med ett av 1936 års dövstumutredning förordat förslag (10, 10 respektive 8 lönegraden). Beträffande arbetslärarynas löneställning har departementschefen till stöd för sitt förslag (15 lönegraden för arbetslärare i fortsättningsskola och 10 lönegraden för arbetslärare i barndomsskola) anfört, att den relativt betydande skillnad i lönehänseende, som sålunda skulle komma att förefinnas mellan nyssnämnda båda befattningshavarekategorier, syntes motiverad med hänsyn till den väsentliga olikheten i fråga om arbetsuppgifter och särskilt på grund därav, att de förra skulle undervisa äldre och mer förfarna elever, medan lärarna i barndomsskola enligt *överstyrelsens* uppgift skulle meddela en yrkesundervisning, närmast motsvarande slöjdundervisningen i folkskola och alltså av ganska elementär art.

Beträffande slöjdlärarynnornas löneställning har departementschefen uttalat, att han delade *överstyrelsens* uppfattning, att slöjdlärarynnor med pedagogisk utbildning borde i lönehänseende likställas med manliga arbetslärare vid barndomsskola. Vid bifall till departementschefens förslag rörande löneställningen för de sistnämnda lärarna borde alltså de pedagogiskt utbildade slöjdlärarynnorna hänföras till lönegraden L 10. I likhet med *överstyrelsen* och de hörda myndigheterna förutsatte departementschefen, att i fortsättningen vid nyanställning av sådana lärarynnor som kompetenskrav skulle uppställas fordran på pedagogisk utbildning. De befattningshavare, som nu vore anställda och icke hade tillräcklig utbildning, borde enligt departementschefens mening och på sätt i 1936 års utredning förordats placeras i lönegraden L 8 och i anslutning till lönenämndens förslag uppföras på övergångsstat.

I anslutning till sitt förslag om löneställning för slöjdlärarynna med pedagogisk utbildning har departementschefen i likhet med statskontoret funnit, att även kindergarten- och gymnastiklärarynna samt kindergartenslärarinna borde placeras i lönegraden L 10. *Överstyrelsen* och lönenämnden hava förordat lönegraden L 12.

Övergångsförhållanden. Härom inhämtas av propositionen nr 212 bland annat, att samtliga nuvarande föreståndare och lärare inom dövstumskoldistriktens undervisningsväsende förutsatts vara villiga övergå

till statstjänst samt att samtliga dessa befattningshavare kunna beredas plats inom det blivande statliga dövstumundervisningsväsendet.

Med hänsyn till möjligheten av att någon befattningshavare kan komma att överföras på indragningsstat hos de nuvarande huvudmännen för dövstumundervisningsväsendet, har departementschefen funnit sig böra föreslå riksdagen att godkänna vissa regler för utgående av statsbidrag till avlöning åt sådan å indragningsstat överförd befattningshavare samt att för nästa budgetår anvisa ett förslagsanslag för ändamålet med ett nominellt belopp av 5,000 kronor.

I detta sammanhang har i förevarande proposition även behandlats frågan om lönefyllnad för till statstjänst överflyttad befattningshavare vid det nuvarande dövstumundervisningsväsendet. Departementschefen har för egen del föreslagit, att i princip den regeln borde godtagas, att vederbörande ordinarie befattningshavare icke skulle genom övergången i statlig tjänst lida minskning i löneförmånerna vid den ordinarie tjänsten samt att det skulle överlätas åt Kungl. Maj:t att från fall till fall besluta, huruvida och med vilket belopp lönefyllnad skulle utgå. Såvitt nu kunde bedömas, torde det icke i någon mer avsevärd omfattning ifrågakomma, att löneminskning inträdde.

För närvarande utgår statsbidrag till tysta skolan i Lidingö för upprätthållande av fortsättningsskolundervisning. Kungl. Maj:t har icke ifrågasatt, att denna skola skulle uppgå i det statliga undervisningsväsendet.

Med anledning av en framställning från skolans styrelse om åtgärder för ersättning m. m. åt den lärarpersonal vid skolan, som på grund av dövstumundervisningsväsendets omorganisation bleve utan anställning, har *skolöverstyrelsen* framhållit, att, även om skolans verksamhet måste omläggas till följd av statens omhändertagande av de dövstumma flickornas fortsatta utbildning, det icke enbart därav följde, att staten vore pliktig övertaga ansvaret för de vid skolan anställda lärarinnorna på samma sätt och i samma omfattning som beträffande den vid distrikts-skolorna anställda personalen. Landsting och vederbörande städer hade nämligen fullgjort en dem enligt gällande lag om dövstumundervisningen ålagd plikt. Då staten nu befriade dem från denna, krävde staten i gengäld, att all för dövstumundervisningen använd fast och lös egendom utan ersättning överlämnades till staten. Tysta skolan hade icke fullgjort någon lagbestämd skyldighet, och det hade icke vare sig framställt krav på eller framlagts erbjudande om att dess betydande tillgångar i form av fastigheter och donationsmedel skulle överlämnas till statsverket. Häri låge en sådan konstitutiv olikhet mellan landstingens och vederbörande städers skolor och förhållanden å ena sidan samt tysta skolans å den andra, att statens ansvar för personalen vid den senare icke kunde anses vara lika stort och av samma natur som i fråga om de förra.

Tysta skolan hade emellertid, såsom överstyrelsen tidigare vid flera tillfällen framhållit, på ett mycket erkännansvärt sätt fyllt en samhälle-

lig uppgift. Överstyrelsen hade fördenskull givit sin anslutning till det i 1936 års utredning gjorda uttalandet, att de lärare vid tysta skolan, vilka kunde komma att förlora sina befattningar, därest skolan vid statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet kunde komma att behöva nedlägga sin verksamhet, borde, såvitt möjligt vore, beredas platser vid dövstumskolorna. Överstyrelsen intog fortfarande samma ståndpunkt, men ansåge sig, innan beslut om skolans fortsatta verksamhet och därmed om sättet för användandet av skolans tillgångar blivit fattat, icke böra föreslå, att statens ansvar utsträcktes.

Departementschefen har på av överstyrelsen anförda skäl icke ansett sig böra ifrågasätta, att staten skulle ikläda sig direkta utgifter för ersättning åt den lärarpersonal vid skolan, som på grund av dövstumundervisningsväsendets omorganisation bleve utan anställning men däremot biträtt förslaget om beredande såvitt möjligt åt dessa befattningshavare av platser vid dövstumskolorna. *Departementschefen* förutsatte emellertid, att tysta skolan i första rummet sökte på egen hand med hjälp av de ej oväsentliga tillgångar, varöver skolan förfogade, bereda lärarpersonalen fortsatt anställning. Skolans styrelse borde ägna särskild uppmärksamhet åt denna fråga vid den nu pågående utredningen rörande skolans fortsatta verksamhet.

Läroarbete.

Det nuvarande dövstumläroarbeteinstitutet är förlagt till Manilla. Utbildningen bekostas av donationsmedel; dock utgår till stipendier åt dövstumläroarelever årligen ett sammanlagt statsbidrag av 4,000 kronor.

Departementschefen har förordat en viss omläggning av läroarbeteutbildningen i enlighet med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, innebärande bland annat att institutet, ehuru tills vidare förlagt till Manilla, skulle vid förefallande behov kunna förflyttas till annan dövstumskola, att kostnaderna för läroarbeteutbildningen skulle helt övertagas av staten samt att vissa arvoden skulle utgå till institutets föreståndare och vederbörande lärare.

Den nuvarande *föreståndaren för dövstumskolan å Manilla*, tillika seminariektör därstädes, har i en särskild framställning hos Kungl. Maj:t — vilken ligger till grund för de i motionen I: 285 framställda yrkandena med avseende å läroarbeteutbildningen och därmed sammanhängande förhållanden — ifrågasatt vissa modifikationer i överstyrelsens förslag. Institutet och provårskurserna borde definitivt och i sin helhet förläggas till Manilla. Ktör för dövstumskolan skulle tillika vara föreståndare för institutet. För behörighet till ktörstjänsten vid nämnda dövstumskola borde fordras att äga behörighet till ämnesläroarbeteutbildning vid dövstumskola, väl vitsordad läroarbeteutbildning samt att hava avlagt filosofie licentiatexamen i ämnet pedagogik. Härförutom hava av föreståndaren ifrågasatts vissa höjningar av de av överstyrelsen äskade anslagsbeloppen. — Med anledning härav har *departementschefen* fram-

hållit, att en skärpning av behörighetsvillkoren för rektorstjänsten vid Manillaseminariet icke borde komma till stånd bland annat av den anledningen, att han i likhet med överstyrelsen förutsatte, att dövstum-lärarseminariet icke nödvändigtvis skulle vara förlagt till ifrågavarande dövstumskola och att dövstumskolans rektor icke skulle under alla omständigheter vara föreståndare för seminariet. För närvarande ansåge departementschefen sig emellertid böra utgå från att seminariet förlades till Manillaskolan.

Vissa särskilda åtgärder till förmån för de dövstamma.

Religiös och social omvårdnad av de dövstamma. I flertalet av de sju nuvarande dövstumskoldistrikten äro anställda *dövstumpräster* med heltidstjänstgöring. I ett distrikt, det sjunde, utgöra de fyra dövstumprästabefattningarna bisysslor till prästerliga tjänster i territoriella församlingar. De nuvarande dövstumprästerna hava i första hand till uppgift att ombesörja religionsvården bland de dövstamma samt därjämte att meddela konfirmationsundervisning och utöva annan andlig vård vid vederbörande distriktsskolor. Därtill omfattar dövstumprästernas verksamhet även sociala omvårdnadsuppgifter av skiftande beskaffenhet.

1936 års dövstumutredning och *skolöverstyrelsen* hava föreslagit bibehållande av dövstumprästabefattningarnas nuvarande religions- och socialvårdande karaktär. Befattningarna skulle vara till antalet sju och förvandlas till ordinarie statstjänster i lönegraden B 24. Kostnaderna hava beräknats till 85,000 kronor för år.

1937 års sakkunniga hava föreslagit, att dövstumprästernas verksamhet hädanefter skulle begränsas till att omfatta huvudsakligen religiös omvårdnad av de vuxna dövstamma och konfirmationsundervisning samt annan religiös vård vid respektive dövstumskolor. Den sociala dövstumvården åter skulle omhänderhavas av inom socialvården utbildade arbetskrafter. Dövstumprästabefattningarna, sju till antalet, skulle framdeles innehavas allenast såsom bisysslor, medan däremot dövstumkonsulenterna, fem till antalet, skulle uppföras å ordinarie stat samt placeras lönegraden L 21. För ändamålet skulle riket indelas i fem distrikt, Stockholms, Lunds, Vänersborgs, Örebro och Härnösands distrikt. Kostnaderna hava beräknats till omkring 86,000 kronor för år.

Kungl. Maj:t har för sin del föreslagit, att de sociala vårdnadsuppgifterna skola anförtros åt fem statsanställda dövstumkonsulenter i lönegraden B 21 och de religiösa uppgifterna åt fem statsanställda dövstumpräster i lönegraden B 21. Kostnaderna för de sistnämnda befattningshavarnas verksamhet skola enligt Kungl. Maj:ts förslag helt bestridas av kyrkofonden genom omföring av medel från denna fond till vederande anslag under åttonde huvudtiteln.

Vissa andra åtgärder till förmån för dövstumma. Av förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen disponeras för närvarande förslagsvis 5,000 kronor såsom bidrag till förskolan i Stockholm för döva småbarn, förskolan för dövstumma i Göteborg och skolhemmet för dövstumma småbarn i sistnämnda stad; statsbidraget utgår med 125 kronor årligen för varje behövande i förskola intaget barn och med 250 kronor till varje i skolhem omhändertaget barn.

Kungl. Maj:t har föreslagit anvisande för budgetåret 1938/39 av ett särskilt förslagsanslag å 16,000 kronor såsom *bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn*. Statsbidraget förutsättes skola utgå med 300 kronor för varje i förskola undervisat barn och därjämte med 300 kronor för varje barn, som tillika är intaget i skolhem. Vidare förutsättes, att även vederbörande kommun lämnar bidrag med ett belopp, som svarar mot det med anstalten förbundna kommunala intresset.

Vidare har föreslagits anvisande av 8,500 kronor till kurser i labiologi, 7,000 kronor till föreläsningar för dövstumma samt 2,000 kronor till anskaffande av litteratur för vuxna dövstumma. Dessa tre anslagsbelopp å tillhoppa 17,500 kronor föreslås skola utgå från ett särskilt reservationsanslag till *bidrag till kursverksamhet m. m. för dövstumma*.

Såsom framgår av vad i det föregående anförts, är det icke meningen att infoga *tysta skolan i Lidköping* som ett led i det statliga dövstumundervisningsväsendet. Skolan kommer i sin nuvarande gestaltning att vara i verksamhet intill utgången av läsåret 1938—39. Frågan om skolans blivande uppgifter är föremål för skolstyrelsens övervägande. För att icke för skolan försvåra en anpassning efter nya verksamhetsformer har departementschefen ansett sig, trots det minskade elevantalet, böra föreslå, att anslaget till skolan för nästa budgetår bibehålles vid 10,000 kronor.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39.

Av de av departementschefen verkställda anslagsberäkningarna — i avseende å vilka hänvisas till sid. 117 ff. i statsrådsprotokollet — inhämtas, att statens kostnader för dövstumundervisningen och vad därmed sammanhänger skulle vid bifall till departementschefens förslag uppgå till 1,589,800 kronor, innebärande en ökning av statens anslag till motsvarande ändamål för innevarande budgetår med 1,390,800 kronor och av det allmännas utgifter för dövstumundervisningsväsendet med omkring 106,000 kronor. Härvid har hänsyn icke tagits till omfördälda anslag å 60,000 kronor till inköp av Broby gård m. m. och ej heller till de utgifter, som skola gäldas å fastighetsfondens stat och av kyrkofonden.

Som förutsättning för 1937 års riksdags beslut om statens övertagande från och med den 1 juli 1938 av ansvaret för dövstumundervisnings-

Utskottet.

väsendets fortsatta uppehållande gällde som nämnts, att landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, utan ersättning och förbehåll samt med full äganderätt till statsverket överlämna all sin för dövstumundervisningsväsendet använda fasta och lösa egendom, varav staten finner sig vara i behov. Den verkställda utredningen har utvisat, att landstingen och nämnda städer som regel ställt sig den av riksdagen uppställda förutsättningen till efterrättelse. Utskottet anser sig icke böra framställa någon erinran mot vad av departementschefen föreslagits beträffande villkoren och sättet för statens övertagande av berörda egendom.

Den föreslagna *organisationen av dövstumundervisningsväsendet* synes utskottet innebära betydande förbättringar i jämförelse med den nuvarande organisationen. Härmed avser utskottet särskilt förslaget om införande av obligatorisk och starkt yrkesbetonad fortsättningsskolundervisning för de skolpliktiga dövstamma. Utskottet, som icke har något att i princip erinra mot vad av departementschefen i detta hänseende föreslagits, är för sin del övertygat om att denna reform skall visa sig ägnad att i hög grad förbättra de dövstammans utkomstmöjligheter.

Frågan, huruvida en särskild skola bör upprättas för skriv-teckenelever, har i den föreliggande utredningen och av departementschefen särskilt uppmärksamrats. Kungl. Maj:t har i likhet med skolöverstyrelsen föreslagit, att dessa mestadels svagt begåvade elever skola undervisas i en särskild, till Gävle förlagd skola, inrymmande både barnoms- och fortsättningsskola.

Bland dövstumlärarna synes den uppfattningen vara förhärskande, att nämnda elever böra, liksom hittills, erhålla sin undervisning vid upptagningskolor och alltså icke hänföras till en särskild anstalt. Enligt vad utskottet inhämtat, avses med det av flertalet dövstumlärare sålunda understödda förslaget icke, att skriv-teckeneleverna skola undervisas gemensamt med de talundervisade barnen, utan att de vid vissa av de särskilda upptagningsskolorna skola erhålla en för dem tillrättalagd undervisning. Att de icke böra avskiljas till undervisning i en särskild läroanstalt synes i huvudsak motiveras med att de i så fall skulle bliva avstängda från samvaron med och påverkan i förmånlig riktning av bättre lottade dövstamma barn, men även därmed, att dessa elever ofta icke lämpa sig för yrkesutbildning och att det följaktligen finge anses föga ändamålsenligt att för dem upprätta en särskild fortsättningsskola. Det kan alltså konstateras, att meningsskiljaktigheten icke avser, huruvida en kategoriklyvning bör äga rum vid undervisningen av de dövstamma — härom äro alla överens — utan huruvida denna kategoriklyvning bör ske bland annat genom upprättande av en särskild läroanstalt för skriv-teckenelever *eller* genom uppdelning av dessa elever på specialavdelningar vid upptagningskolor.

Utskottet har vid sin prövning av de föreliggande förslagen icke funnit det klart ådagalagt, att samvaron mellan skriv-teckeneleverna och de bättre utrustade eleverna är till fördel för *båda* dessa elevkategorier, alltså också för de sistnämnda eleverna. Avseende bör enligt utskottets mening också fästas vid den av skolöverstyrelsen framförda synpunkten, att förutsättningarna för att de svagt begåvade barnen, som hava svårt att anpassa sig efter nya lärare med nya arbetsmetoder, skola kunna nå bästa möjliga utveckling äro större, om de under hela sin skoltid — alltså i såväl barndomsskolan som fortsättningsskolan — få vistas vid en och samma läroanstalt och stå under ledning av i stort sett samma lärare. Flertalet skäl synas utskottet, såvitt nu kan bedömas, tala för den av departementschefen förordade organisationen. Såsom denne framhållit, måste de anordningar, som nu komma till stånd, i mångt och mycket få karaktären av försök. Skulle erfarenheterna ådagalägga lämpligheten av en jämkning av skolorganisationen på denna punkt, exempelvis genom upprättande av specialavdelningar för skriv-teckeneleverna vid vissa av upptagningskolorna, är det möjligt att framdeles föranstalta härom. I detta sammanhang anser sig utskottet för övrigt böra fästa uppmärksamheten på att den tid, som återstår till dess staten skall övertaga dövstumundervisningen — den 1 juli 1938 —, är för knapp för att tillåta en jämkning av organisationsplanen i antytt avseende.

Frågan om och på vad sätt fortsättningsskolpliktiga dövstamma böra beredas tillgång till ordnad lantbruksundervisning har, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, också varit föremål för delade meningar. Enligt det ena förslaget, framlagt av 1936 års utredningsman och biträtt av skolöverstyrelsen samt statskontoret, skulle lantbruksundervisningen bedrivas vid den av tredje dövstumskoldistriktet uppehållna lantbruksskolan i Råbylund i Skåne, vilken skulle komma i åtnjutande av statsbidrag, beräknat efter antalet vid skolan undervisade elever, och fortsättningsskolundervisning i trädgårdsskötsel meddelas vid den statliga dövstumskolan i Vänersborg. Enligt det andra förslaget, framlagt av 1937 års förutnämnda sakkunniga och biträtt av lantbruksstyrelsen samt Kungl. Maj:t, skulle staten för ändamålet inköpa egendomen Broby gård i Uppland för en köpeskilling av 54,000 kronor jämte en till 2,000 kronor beräknad livränta till en förutvarande ägare av egendomen, vilken livränta enligt försäkringsteknisk beräkning den 1 juli 1938 kommer att motsvara ett kapitalvärde av omkring 25,000 kronor. Vid egendomen i fråga skulle meddelas både lantbruksutbildning och undervisning i trädgårdsskötsel.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att de dövstamma vid den fortsatta utbildningen böra beredas tillfälle till lantbruksutbildning och till utbildning i trädgårdsskötsel. Vid sin prövning av frågan om sättet för anordnande av denna utbildning har utskottet icke förbi-

sett, att ett genomförande av det av överstyrelsen tillstyrkta förslaget om lantbruksutbildning i Råbylund och utbildning i trädgårdsskötsel i Vänersborg skulle för staten medföra lägre kostnader än ett bifall till det andra förslaget. Emellertid har utskottet funnit det välbetänkt, att staten, som redan anvisat sammanlagt 77,182 kronor till ny- och ombyggnadsarbeten vid Broby gård, förvärvar denna egendom för den ifrågasatta köpeskillingen, vilken med hänsyn till egendomens allmänna beskaffenhet synes kunna godtagas. Utskottet, som vid besök på gården kunnat konstatera, att denna väl lämpar sig för det avsedda ändamålet, anser sig böra framhålla, att egendomen på grund av sin storlek och i betraktande av den utrustning, varöver den disponerar, synes kunna bereda utrymme för ett större antal elever än enligt statsrådsprotokollet beräknats. Det torde emellertid vara både troligt och önskvärt, att det skall visa sig möjligt att öka intresset för denna form av fortsättningsundervisning. Ur denna synpunkt är det fördelaktigt, att lantbruks- och trädgårdsutbildningen förlägges till Broby gård, som medgiver en icke oväsentlig utökning av elevnumerären.

Utskottet, som sålunda tillstyrker Kungl Maj:ts förslag om inköp av Broby gård för anordnande av fortsatt undervisning för dövstumma i lantbruk och trädgårdsskötsel, anser sig icke böra för närvarande biträda Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 6,000 kronor till iordningställande av trädgården m. m. De arbeten, som avsetts skola utföras med anlåtande av detta anslagsbelopp, synas icke vara av trängande natur och torde kunna för en ganska ringa kostnad successivt utföras av de blivande eleverna vid ifrågavarande fortsättningsskola. Utskottet vill även erinra, att Kungl. Maj:t räknat med att några ändrings- eller reparationsarbeten som regel icke skola under nästa budgetår utföras vid de övriga dövstumskolorna. Vid den omprövning av frågan om erforderliga byggnadsarbeten vid Broby gård, som under den närmaste tiden torde komma till stånd, bör enligt utskottets mening tagas under övervägande, om icke den byggnad, som nu inrymmer rättarbostaden, kan slopas och bostad för denne befattningshavare i stället upplåtas i någon av de övriga byggnaderna. Tillika vill utskottet ifrågasätta, om icke egendomen bör ställas under domänstyrelsens tillsyn.

Skolöverstyrelsen har uttalat den bestämda uppfattningen, att fortsättningsskolan vid Broby gård bör som föreståndare få en person, som avlagt dövstumlärarexamen. Departementschefen har däremot givit sin anslutning till ett av 1937 års sakkunniga framställt förslag om att som föreståndare för skolan bör vara anställd en agronom med erforderliga specialinsikter. Behovet av undervisning i de teoretiska läroämnena skulle enligt departementschefens förslag tills vidare tillgodoses medelst timplärare.

Med hänsyn till att tyngdpunkten vid den vid ifrågavarande skola meddelade undervisningen av naturliga skäl måste falla på den praktiska

lantbruksutbildningen, ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning om att en agronom bör vara föreståndare för skolan. Denne bör i enlighet med vad av 1937 års sakkunniga framhållits därjämte hava vid dövstumskola inhämtat erforderlig kännedom om de dövstamma i allmänhet samt om sättet att meddela sig med dem. Om den teoretiska undervisningen icke kan meddelas av föreståndaren och det skulle visa sig omöjligt att överlämna denna undervisning åt en timplärare, torde det bliva nödvändigt att för ändamålet anställa en extra eller extra ordinarie lärare. Det läres få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid taga detta spörsmål under närmare övervägande.

Mot de av departementschefen i övrigt framställda förslagen rörande dövstumundervisningsväsendets organisation efter statsövertagandet har utskottet, i den mån dessa förslag ankomma på utskottets prövning, intet att erinra.

Förslagen rörande *personalens sammansättning och storlek* kan utskottet biträda med de ändringar, som må kunna föranledas av vad utskottet i det föregående yttrat rörande personalen vid Broby gård.

I avseende å *personalens löneställning* har Kungl. Maj:t föreslagit, att lönen för rektorerna vid dövstumskolorna skall beräknas med utgångspunkt från högsta löneklassen i lönegraden L 26, dock med ett lönetillägg av 960 kronor för rektor vid dövstumskolan i Vänersborg samt 480 kronor för rektorerna vid dövstumskolorna i Gävle, Härnösand, Lund och Örebro samt å Manilla. Till rektor vid dövstumskolan i Växjö skulle icke utgå något lönetillägg.

I motionen I:285 har yrkats, att lönen för rektorerna vid alla dövstumskolorna utom för rektor å Manilla måtte beräknas med utgångspunkt från högsta löneklassen i lönegraden L 27 jämte tilläggsarvoden enligt Kungl. Maj:ts förslag. I motionen har vidare yrkats, att rektor vid dövstumskolan å Manilla måtte erhålla samma löneplacering, som fastställts för rektor vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas. Lönen för denna rektor skulle således beräknas till belopp, motsvarande högsta löneklassen i lönegraden L 30 jämte lönetillägg å 480 kronor. Såvitt av motionen inhämtas, skulle som förutsättning för den högre löneställningen för sistnämnda rektor gälla, att dövstumslärarseminariet, vilket enligt departementschefens förslag icke ovillkorligen skulle vara knutet till manillaskolan utan kunna vid förefallande behov förflyttas till andra skolor, skulle fast samordnas med ifrågavarande läroanstalt, att rektor för denna skola, vilken enligt departementschefens förslag icke skulle under alla omständigheter vara föreståndare för seminariet, skulle tillika vara föreståndare för seminariet samt att för rektorstjänsten vid denna läroanstalt fördens skull skulle fordras särskild behörighet. Utöver den behörighet, som torde komma att fordras av rektorer vid de övriga dövstumskolorna — behörighet till lärartjänst i

kunskapsämne — skulle, såvitt av motionen kan utläsas, för rektorn å Manilla fordras väl vitsordad lärarskicklighet samt att hava avlagt filosofie licentiatexamen i ämnet pedagogik.

Utskottet anser sig böra i likhet med skolöverstyrelsen och departementschefen förutsätta, att dövstumläraryseminariet icke nödvändigtvis skall vara förlagt till manillaskolan och att rektor vid denna skola icke skall under alla omständigheter vara föreståndare för seminariet. Vid sådant förhållande förfaller frågan om tillerkännande av högre lönegrads-placering för rektor vid nämnda skola. Utskottet vill tillägga, att arbetsuppgifterna i övrigt vid denna skola, som torde komma att understiga dem, som komma att falla exempelvis på rektor vid skolan i Vänersborg, knappast synas i och för sig motivera en särskilt fördelaktig löne-placering för rektor vid skolan å Manilla. Skulle erfarenheterna utvisa lämpligheten av att dövstumläraryseminariet fast fogas till sistnämnda skola och att med befattningen som rektor för dövstumskolan bör vara förenad befattningen som föreståndare för seminariet, kommer frågan i ett annat läge, som gör det påkallat, att frågan om kompetensen för rektorstjänstens innehavare och dennes löneställning upptages till förnyat övervägande.

I likhet med departementschefen och på av honom anförda skäl finner sig utskottet böra förorda, att lönen för rektor vid manillaskolan och vid de övriga dövstumskolorna må utgå med belopp, motsvarande högsta löneklassen i 26 lönegraden jämte ovannämnda lönetillägg. Utskottet avstyrker följaktligen berörda i motionen I: 285 framställda yrkanden i den mån de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:t har i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna föreslagit, att lärarna i kunskapsämnen vid dövstumskolorna skola hänföras till lönegraden L 20. I den nyssnämnda motionen I: 285 har yrkats, att dessa lärare måtte placeras i lönegraden L 21. Då motionären enligt utskottets mening till stöd för detta yrkande icke anført något skäl, som kan föranleda utskottet att tillstyrka en högre löneställning än som förordats av vederbörande myndigheter och föreslagits av Kungl. Maj:t, finner sig utskottet böra, med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag, avstyrka jämväl motionärens yrkande på denna punkt.

Vad de övriga lärarbefattningarna beträffar, har Kungl. Maj:t föreslagit, att arbetslärare i fortsättningsskola, skolkökslärarinna samt skolköks- och kindergartnlärarinna skola hänföras till lönegraden L 15, arbetslärare i barndomsskola, slöjdlärarinna med pedagogisk utbildning, kindergartnlärarinna samt kindergarten- och gymnastiklärarinna till lönegraden L 10 samt slutligen slöjdlärarinna utan pedagogisk utbildning till lönegraden L 8 på övergångsstat.

I motionen I: 285 har i anledning härav yrkats, att arbetslärare i barndomsskola måtte placeras i 12 i stället för 10 lönegraden, slöjdlärarinna

i barndomsskola med pedagogisk utbildning i 15 i stället för 10 lönegraden, kindergarten- och gymnastiklärarinna i 15 i stället för 10 lönegraden samt slöjdlärarinna utan pedagogisk utbildning å övergångsstat i 10 i stället för 8 lönegraden.

I motionen II: 415 har yrkats, att slöjdlärarinna med pedagogisk utbildning måtte placeras i lönegraden B 15.

Utskottet har för sin del funnit fog föreligga för att de lärare, som av Kungl. Maj:t föreslagits skola hänföras till lönegraden L 10 alltså arbetslärare i barndomsskola, slöjdlärarinna med pedagogisk utbildning, kindergartnlärarinna samt kindergarten- och gymnastiklärarinna, erhålla en fördelaktigare löneställning. Med ledning av den utredning rörande ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter, som nu föreligger, vill utskottet tillstyrka, att nämnda befattningshavare placeras i lönegraden L 11 i stället för L 10. Däremot finner utskottet anledning icke föreligga att höja löneställningen för slöjdlärarynnor utan pedagogisk utbildning, vilka i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag böra hänföras till lönegraden L 8. Det synes lämpligt, att sistnämnda lärarinnor i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag uppföras på övergångsstat. Enligt detta förslag skulle på övergångsstat uppföras 6 slöjdlärarynnor och på ordinarie stat 2 sådana lärarinnor. Enligt vad under hand från skolöverstyrelsen upplysts, har det vid den fortsatta utredningen av dövstumskolornas personalförhållanden befunnits, att fem av de nuvarande slöjdlärarynnorna äro i besittning av tillräcklig pedagogisk utbildning, medan endast tre sakna sådan. På grund härav tillstyrker utskottet, att å den personalförteckning, som bör fastställas för dövstumskolorna, uppföras fem slöjdlärarynnor å ordinarie stat och tre på övergångsstat.

Vad av departementschefen i övrigt föreslagits rörande regleringen av lönerna för personalen vid dövstumskolorna har icke givit utskottet anledning till erinran.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, som i denna del får anses stå i överensstämmelse med 1937 års riksdags i ämnet fattade beslut, böra sådana pensioner och tilläggs pensioner till förutvarande befattningshavare vid dövstumundervisningsväsendet och deras efterlevande, vilka före den 1 juli 1938 beviljats av vederbörande dövstumskoldistrikt och icke i vanlig ordning gäldas av statens pensionsanstalt, övertagas av statsverket och bestridas från det under riksstatens elfte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd. I detta sammanhang vill utskottet behandla det i de båda likalydande motionerna I: 267 och II: 392 framställda yrkandet, att pension från och med den 1 juli 1938 måtte beredas hantverksläraren vid dövstumskolan i Gävle Lars Fredrik Rehnqvist efter samma grunder, som äro stadgade för motsvarande befattningshavare vid blindskolorna.

Från föreståndaren för dövstumskolan i Gävle har utskottet under

hand inhämtat, att Rehnqvist, som är född den 18 oktober 1872 och anställdes vid skolan den 1 april 1924, har en tjänstgöring, som består av undervisning i skrårderi under 10 timmar i veckan och yrkesarbete för skolans räkning under omkring 36 timmar i veckan. Han åtnjuter en årslön av 2,400 kronor, förutom tillfälligt lönetillägg av 384 kronor per år och dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för statliga befattningshavare med reglerade löner.

Av motionen framgår, att Rehnqvist icke genom dövtumskoldistriktets försorg kommer att beredas pension före den 1 juli 1938 och att han på grund av sin ålder knappast torde kunna beredas sysselsättning vid dövtumskolorna, sedan dessa övertagits av staten.

Utskottet har med hänsyn till de föreliggande särskilda omständigheterna funnit det motiverat, att staten påtager sig kostnaderna för Rehnqvists pensionering, oaktat han icke före den 1 juli 1938 lär komma i åtnjutande av pension genom dövtumskoldistriktets försorg. Givetvis kan emellertid utskottet icke tillstyrka motionärens förslag, att Rehnqvist, som icke är anställd i statens tjänst, skulle komma i åtnjutande av pension efter samma grunder som gälla för motsvarande befattningshavare vid blindskolorna, d. v. s. i anslutning till bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet. Lämpligen bör Rehnqvist i likhet med berörda förutvarande befattningshavare vid dövtumundervisningsväsendet, vilkas pensioner från och med den 1 juli 1938 skola övertagas av statsverket, tilldelas pension ur förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd. Utskottet anser sig i frågans nuvarande läge böra tillstyrka riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma skälig pension för Rehnqvist, varvid hänsyn bör tagas till de pensionsregler, som i liknande fall tillämpats av det dövtumskoldistrikt, i vars tjänst Rehnqvist nu befinner sig, samt att för ändamålet taga nämnda förslagsanslag i anspråk.

Under avsnittet *övergångsförhållanden* har departementschefen uttalat sig för den principen, att vederbörande nu vid dövtumundervisningsväsendet anställda ordinarie befattningshavare icke böra genom övergången i statlig tjänst lida minskning i löneförmånerna vid den ordinarie tjänsten, samt föreslagit, att det skulle överlåtas åt Kungl. Maj:t att från fall till fall besluta, huruvida och med vilket belopp lönefyllnad må utgå. Utskottet, som tillstyrker, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall besluta, huruvida och med vilket belopp sådan lönefyllnad må utgå, förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av lönefyllnaden tillser, att ingen av ifrågavarande nu anställda ordinarie befattningshavare kommer att lida minskning i löneförmånerna vid den ordinarie tjänst, som av dem innehades vid övergången i statstjänst.

Såsom framgår av redogörelsen i det föregående, komma de uppgifter,

som hittills omhänderhåfts av den privata tysta skolan å Lidingö — fortsatt undervisning åt dövstumma kvinnliga lärjungar — att genom omorganisationen av dövstumundervisningsväsendet övertagas av staten. Skolans styrelse har bland annat uttalat en önskan, att de vid skolan anställda lärarinnor, som på grund härav komma att förlora sin anställning, måtte i fråga om ersättning av statsmedel, lönetursrätt och pension jämföras med sådana ämneslärarinnor och lärare i övningsämnen, som till följd av 1927 års skolreform mistat sina befattningar. Departementschefen har på av skolöverstyrelsen anförda skäl ansett sig icke böra ifrågasätta, att staten skulle ikläda sig direkta utgifter för ersättning åt ifrågavarande lärarpersonal, men i likhet med överstyrelsen funnit sig icke böra ställa sig avvisande gentemot att ifrågavarande lärare, i den mån så kan ske, beredas platser vid dövstumskolorna.

Utskottet, som vill framhålla, att tysta skolan under flera år fullgjort en viktig samhällelig uppgift, anser det på grund härav icke utan vidare klart, att statens omsorger om de vid skolan nu anställda lärarinorna böra begränsas på sätt av skolöverstyrelsen och departementschefen ifrågasatts. Om det befinnes, att skolan saknar ekonomiska förutsättningar för att draga försorg om lärarpersonalen och om denna icke kan i sin helhet beredas sysselsättning vid de statliga dövstumskolorna eller vid tysta skolan efter den omläggning av denna skolas verksamhet, som av den föreliggande utredningen att döma är förestående, bör enligt utskottets mening upptagas till övervägande, om icke de principer, som av staten förut i liknande fall följts, tala för att staten jämväl i detta fall bör träda hjälpsamt emellan. Under nuvarande förhållanden anser sig utskottet allenast böra tillstyrka departementschefens förslag, att de lärare vid tysta skolan, som förlora sin anställning på grund av dövstumundervisningsväsendets omorganisation, böra i den mån så kan ske beredas platser vid de statliga dövstumskolorna.

Vad av departementschefen i övrigt föreslagits rörande övergångsförhållandena anser sig utskottet böra biträda.

I det föregående har utskottet uttalat sin anslutning till vissa av de av departementschefen framställda förslagen rörande *utbildningen av lärare för dövstumundervisningsväsendet*. De av departementschefen i detta hänseende i övrigt framställda förslagen innebära, att kostnaderna för lärarutbildningen, som hittills i viss utsträckning bestritts av donationsmedel, skola i fortsättningen helt gäldas av statsmedel samt att utbildningen skall äga rum genom årliga ettåriga kurser, tills vidare förlagda till dövstumskolan å Manilla, efterföljda av eventuellt till andra dövstumskolor förlagda provårskurser. Departementschefen har vidtagit vissa besparingar i de av överstyrelsen för ändamålet ifrågasatta arvodesbeloppen.

I den förutnämnda motionen I: 285 har, såvitt nu är i fråga, yrkats,

att riksdagen måtte besluta en omläggning av dövstumläroverutbildningen från ettårig seminariekurs med efterföljande provår till tvåårig teoretisk och praktisk utbildningskurs vid dövstumläroverseminariet å Manilla, ävensom ifrågasatts vissa höjningar i de av departementschefen för läroverutbildningen föreslagna arvodes- och anslagsbeloppen.

Utskottet har icke av vad av motionären anförts blivit övertygat om lämpligheten av en förändring av läroverutbildningens organisation i av motionären ifrågasatt riktning. De av departementschefen föreslagna arvodes- och anslagsbeloppen synas utskottet väl avvägda med hänsyn till läroverutbildningens jämförelsevis begränsade omfattning. Utskottet, som i det föregående avstyrkt berörda motion, såvitt angår ett av motionären framställt yrkande om att läroverutbildningen skulle fast inordnas i dövstumskolans å Manilla verksamhet, finner sig böra avstyrka jämväl de av motionären i övrigt framställda, läroverutbildningen avseende förslagen. Utskottet, som icke har något att erinra mot vad härutinnan i propositionen föreslagits, förutsätter i likhet med departementschefen, att föreståndar- och läroverarvoden skola utgå vid dövstumläroverseminariet och vid provårsanstalterna endast de år, då läroverutbildning bedrivs.

Utskottet anser goda skäl hava anförts för att staten bör påtaga sig ansvaret för den *religiösa och sociala omvårdnaden av de dövstamma*. Kungl. Maj:ts förslag om anställande av fem dövstumpräster och fem dövstumkonsulenter, alla på ordinarie stat i lönegraden B 21, har syns utskottet bereda trygghet för att dessa vårdnadsuppgifter komma att på ett tillfredsställande sätt omhänderväras. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Mot förslaget, att kostnaderna för dövstumprästernas verksamhet skola bestridas av kyrkofonden, har utskottet intet att erinra. Likaledes tillstyrker utskottet de av Kungl. Maj:t i *övrigt föreslagna åtgärderna till förmån för de dövstamma*. Utskottet förordar sålunda de av Kungl. Maj:t föreslagna gynnsammare grunderna för statsbidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn och biträder ävenledes förslaget, att för budgetåret 1938/39 anvisas ett reservationsanslag av 17,500 kronor till bidrag till kursverksamhet m. m. för de dövstamma. I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag bör anslaget till bidrag till tysta skolan i Lidingö för nästa budgetår utgå med oförändrat belopp, 10,000 kronor.

De av Kungl. Maj:t verkställda *anslagsberäkningarna* för budgetåret 1938/39 hava endast i följande hänseenden givit utskottet anledning till erinran.

Med hänsyn till de ändringar, som i det föregående av utskottet ifrågasatts i Kungl. Maj:ts förslag — höjd löneställning för den läroverpersonal, som av Kungl. Maj:t hänförts till lönegraden L 10, ävensom ändrad fördelning av slöjdläroverinnorna mellan ordinarie befattningshavare och befattningshavare å övergångsstat — bör i avlöningsstaten

för läroanstalterna för dövstumma anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat *höjas* med i runt tal 14,000 kronor till 614,000 kronor och anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat *minskas* med i runt tal 9,000 kronor till 13,000 kronor.

Utskottet har under hand från skolöverstyrelsen inhämtat, att vid beräkningarna av delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal hänsyn icke tagits till behovet av en gårdskarll vid fortsättningsskolan i Växjö. Enligt lämnad uppgift åtnjuter den vid denna skola nu anställde gårdskarllen en kontant lön av 1,080 kronor. Utskottet anser sig böra tillstyrka, att den av Kungl. Maj:t för ändamålet upptagna delposten — 157,000 kronor — för ändamålet *höjes* med i runt tal 1,100 kronor till 158,100 kronor. Vad utskottet i det föregående yttrat rörande sättet för bestridandet av den teoretiska undervisningen vid fortsättningsskolan å Broby gård synes icke böra för närvarande föranleda en höjning av delposten i fråga, vilken med hänsyn till osäkerheten i anslagsberäkningarna bör i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag som en övergångsanordning för nästa budgetår betecknas förslagsvis. Befinnes det nödvändigt att anställa en extra eller extra ordinarie lärare för den teoretiska undervisningen vid nämnda fortsättningsskola eller befinnes posten i övrigt vara för lågt beräknad, ankommer det på Kungl. Maj:t att medgiva, att posten må överskridas.

Utskottet, som i övrigt godkänner beräkningarna av nämnda avlöningsanslag, föreslår sålunda, att för ändamålet för nästa budgetår anvisas ett anslag, som med $(14,000 - 9,000 + 1,100 =)$ 6,100 kronor överstiger det av Kungl. Maj:t begärda, d. v. s. ett anslag av $(823,000 + 6,100 =)$ 829,100 kronor.

Såsom av det föregående framgår, har utskottet föreslagit, att ett av Kungl. Maj:t begärt anslagsbelopp å 6,000 kronor för iordningställande av trädgården vid Broby gård m. m. icke må anvisas för nästa budgetår. Utskottet föreslår fördenskull, att till inköp av egendomen Broby gård m. m. såsom kapitalinvestering i domänfonden anvisas ett reservationsanslag av 54,000 kronor för nästa budgetår i stället för det av Kungl. Maj:t för ändamålet föreslagna reservationsanslaget av 60,000 kronor.

Utskottet, som i övrigt tillstyrker Kungl. Maj:ts i berörda proposition framställda förslag, i den mån dessa förslag hänvisats till utskottet för förberedande handläggning, får under åberopande av vad sålunda anförts hemställa,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

1. besluta, att för meddelande av undervisning åt dövstumma skolpliktiga barn m. fl. följande skolor från och med den 1 juli 1938 skola vara anordnade, nämligen

fyra *upptagningskolor*, av vilka en skall vara förlagd till Härnösand, en till Lund, en till Manilla och en till Vänersborg,

två *specialskolor*, av vilka den ena skall vara avsedd för oegentligt dövstumma och förlagd till Örebro samt den andra avsedd för skriv-teckenelever och förlagd till Gävle, samt

fyra *fortsättningsskolor*, nämligen

en i Vänersborg, avsedd för gossar, som åtnjutit talundervisning,

en i Växjö, avsedd för flickor, som åtnjutit talundervisning,

en i Gävle, avsedd för icke-talundervisade gossar och flickor, samt

en för undervisning i lantbruksyrket och i trädgårdsskötsel, förlagd till Broby gård i Funbo socken i Uppland;

2. besluta, att för utbildning av lärare för dövstumundervisningen skall upprätthållas ett seminarium vid dövstumskola, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

3. besluta, att bestämmelserna i avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende skola från och med den 1 juli 1938 göras tillämpliga å lärare vid statens dövstumskolor;

4. besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1938 äga tillämpning å husmödrar och sjuksköterskor vid statens dövstumskolor ävensom å dövstumpräster och dövstumkonsulenter;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i sådant hänseende i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 mars 1938 föreslagits meddela erforderliga särskilda bestämmelser och övergångsbestämmelser beträffande tillämpning av omförmälda avlöningsreglementen å de under 3 och 4 angivna befattningshavarna ävensom angående övergångslön, dock med iakttagande av vad utskottet i det föregående anført;

6. godkänna följande personalförteckning för statens läroanstalter för dövstumma, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

7 rektorer, lön enligt i anslutning till avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende meddelade särskilda bestämmelser . . . . . —

Anm.: Av dessa rektorer skola I tillhöra avlöningsgruppen II i sagda bestämmelser, 5 avlöningsgruppen III och 1 avlöningsgruppen IV.

58 lärare i kunskapsämne	L 20
7 arbetslärare i fortsättningsskola	L 15
1 skolkökslärarinna	L 15
2 skolköks- och kindergartnlärarinnor	L 15
14 arbetslärare i barndomsskola	L 11
5 slöjdlärarinnor	L 11
2 kindergartnlärarinnor	L 11
1 kindergarten- och gymnastiklärarinna	L 11
6 husmödrar	B 7
5 sjuksköterskor	B 6

Tjänstemän å övergångsstat.

3 slöjdlärarinnor . . . . . L 8;
7. godkända följande avlöningsstat för läroanstalterna för dövstumma, att tillämpas under budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 614,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis* . . . . . » 13,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a. Grundbelopp . . . . . kronor 32,050
  - b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis* . . . . . » 350 » 32,400
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
  - a. Grundavlöningar m. m., *förslagsvis* kronor 158,100

b. Avlöningsförhöj- ningar m. m., förslagsvis	kronor 4,000	kronor 162,100
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, för- slagsvis		7,600
	Summa förslagsanslag	kronor 829,100;

8. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 829,100 kronor;

9. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 467,000 kronor;

10. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Resor för dövstumskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 12,000 kronor;

11. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Stipendier åt vissa fortsättningskolpliktiga elever* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 10,000 kronor;

12. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Understöd åt blivande dövstummlärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor;

13. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt sådan vid dövstumundervisningsväsendet nu anställd föreståndare eller ordinarie lärare, vilken icke önskar övergå till tjänstgöring vid statlig dövstumskola och icke heller kan lagligen därtill förbindas och som på grund härav må komma att uppföras på indragningsstat hos vederbörande landsting eller stad, som icke deltar i landsting;

14. såsom *Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting m. fl. uppförda dövstummlärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 5,000 kronor;

15. medgiva, att bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn må från och med budgetåret 1938/39 utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 mars 1938 angivits;

16. såsom *Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 16,000 kronor;

17. såsom *Bidrag till kursverksamhet m. m. för dövstumma* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 17,500 kronor;

18. såsom *Bidrag till tysta skolan i Lidingö* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,000 kronor;

19. godkänna följande personalförteckning för dövstumpräster och dövstumkonsulenter, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	

5 dövstumpräster	B 21
----------------------------	------

5 dövstumkonsulenter	B 21;
--------------------------------	-------

20. godkänna följande avlöningsstat för dövstumpräster och dövstumkonsulenter, att tillämpas under budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 70,000
2. Särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 800
	Summa utgifter kronor 70,800;

Särskilda uppbördsmedel:

Bidrag från kyrkofonden	kronor 42,000
	Nettoutgift kronor 28,800;

21. till *Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 28,800 kronor;

22. till *Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 16,500 kronor;

23. bemyndiga Kungl. Maj:t att taga det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. i anspråk för bestridande av dels de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 mars 1938 angivna pensioner och tilläggs pensioner till vissa förutvarande befattningshavare vid dövstumundervisningsväsendet och

deras efterlevande, dels ock pension till läraren i skrädderi vid döfstumskolan i Gävle Lars Fredrik Rehnqvist med belopp, som Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma;

24. till *Inköp av egendomen Broby gård m. m.* såsom kapitalinvestering under rubrik Statens affärsfonder: Domänenverket för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 54,000 kronor.

B. att ovannämnda motioner (I:267 och II:392, I:285 samt II:415), i den mån de icke kunna anses besvarade med vad utskottet ovan anfört, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 april 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Borell*, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli*, *Jonsson* i Lycksele, *Larsson* i Varberg och *von Heland*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Fälla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Weijne*, *Persson* i Tidaholm, *Åqvist* och *Hansson* i Rubbestad.

Reservationer:

1) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Nilsson* i Landeryd, *Persson* i Falla och *Holmdahl*, vilka ansett att utskottets yttrande och förslag bort i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

»Som förutsättning — — — (= utskottet) — — — medelst timlärare.

Då ifrågavarande skola bör erhålla en organisation, som blir likvärdig med de övriga i det statliga dövstumundervisningsväsendet ingående skolorna, och då den vid skolan meddelade teoretiska undervisningen kommer att avse också andra ämnen än sådana, som hava samband med undervisningen i lantbruk och trädgårdsskötsel, anser utskottet i likhet med skolöverstyrelsen, att som föreståndare bör anställas en person, som avlagt dövstumlärarexamen och som är i besittning av de personliga kvalifikationer i övrigt, vilka fordras av ledaren av en så jämförelsevis svårskött anstalt som en dövstumskola för gossar i åldern 16 — 20 år. Anmärkas må, att det av departementschefen framställda förslaget om ordnandet av den teoretiska undervisningen näppeligen låter sig genomföras, eftersom det knappast torde vara möjligt att erhålla en timlärare för den teoretiska undervisningen vid denna långt från andra dövstumskolor liggande läroanstalt. Det praktiska arbetet vid skolan bör i enlighet med skolöverstyrelsens förslag omhänderhavas av en agronom, som äger kännedom om de dövstamma i allmänhet och om sättet att meddela sig med dem.

Mot de — — — (= utskottet) — — — tre på övergångsstat.

Vad av departementschefen i övrigt föreslagits rörande regleringen av lönerna för personalen vid dövstumskolorna har icke givit utskottet anledning till annan erinran, än att utskottet med hänsyn till vad av utskottet i det föregående anförts föreslår, att som föreståndare för fortsättningskolan å Broby gård anställas en dövstumlärare. Denne befattningshavare bör enligt utskottets mening åtnjuta lön med belopp, motsvarande högsta löneklassen i lönegraden L 20 jämte lönetillägg å 480 kronor för år. Ersättning för åtnjutna naturaförmåner förutsättes härvid skola av nämnde befattningshavare kontant inbetalas. Den agronom, som bör omhänderhava den praktiska utbildningen vid skolan, torde — på sätt av departementschefen ifrågasatts beträffande föreståndaren för skolan — böra avlönas medelst ett arvode av 5,000 kronor förutom fri bostad med värme, å vilket arvode dyrtidstillägg icke bör utgå.

I enlighet — — — (= utskottet) — — — till erinran.

Med hänsyn till de ändringar, som i det föregående av utskottet ifrågasatts i Kungl. Maj:ts förslag — höjd löneställning för den lärarpersonal, som av Kungl. Maj:t hänförts till lönegraden L 10, ändrad fördelning av slöjdlärarynnorna mellan ordinarie befattningshavare och befattningshavare å övergångsstat samt anställande av en dövstumlärare

som föreståndare för fortsättningsskolan å Broby gård — bör i avlöningsstaten för läroanstalterna för dövstumma anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat *höjas* med i runt tal 20,000 kronor till 620,000 kronor och anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat *minskas* med i runt tal 9,000 kronor till 13,000 kronor. De av utskottet föreslagna förändringarna i Kungl. Maj:ts förslag föranleda däremot icke, såsom av det föregående framgår, någon förändring av storleken av delposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp, ur vilken bör bestridas det förutnämnda arvodet å 5,000 kronor till en agronom vid fortsättningsskolan å Broby gård i stället för det av departementschefen ifrågasatta arvodet å 5,000 kronor till en föreståndare för nämnda fortsättningsskola.

Utskottet har — — — (= utskottet) — — — 158,100 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i anslagsberäkningarna har utskottet intet att erinra mot att ifrågavarande delpost som en övergångsanordning för nästa budgetår betecknas förslagsvis. Befinnes posten vara för lågt beräknad, ankommer det på Kungl. Maj:t att medgiva, att posten må överskridas.

Utskottet, som i övrigt biträder beräkningarna av nämnda avlöningsanslag, föreslår sålunda, att för ändamålet för nästa budgetår anvisas ett anslag, som med (20,000 — 9,000 + 1,100 =) 12,100 kronor överstiger det av Kungl. Maj:t begärda, d. v. s. ett anslag av (823,000 + 12,100 =) 835,100 kronor.

Såsom av — — — (= utskottet) — — — anförts hemställa,

A. att riksdagen — — — (= utskottet) — — — Maj:ts förslag,

— — — (= utskottet) — — —

6. godkänna följande personalförteckning — — — (= utskottet) — — — budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

— — — (= utskottet) — — —

1 föreståndare för fortsättningsskolan å Broby gård, lön enligt i anslutning till sagda avlöningsreglemente meddelade särskilda bestämmelser . . . —

58 lärare i kunskapsämne . . . . . L 20

— — — (= utskottet) — — —

Tjänstemän å övergångsstat.

— — — (= alt. I) — — —

7. godkänna följande avlöningsstat — — — (= utskottet) — — — budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie
stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 620,000
— — — (= utskottet) — — —

Summa förslagsanslag kronor 835,100;

8. till *Läroanstalter för dövstumma*: *Avlöningar* för bud-
getåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 835,100 kronor;
— — — (= utskottet) — — —

B. att ovannämnda — — — (= utskottet) — — —
riksdagens åtgärd»;

2) av herr *Pauli*, som ansett, att utskottet bort, med anledning av vad i motionen I:285 anförts, uttala, att dövstumlärarseminariet bör vara förlagt till dövstumskolan å Manilla, att rektor för denna skola tillika bör vara föreståndare för seminariet samt att nämnde rektor i följd härav bör hava samma kompetens som rektor vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodå — behörighet till ämnesläraryrke vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium och till lärarbefattning i kunskapsämne vid dövstumskola samt insikt i dövstumundervisning —, ävensom föreslå, att lönen för rektor vid dövstumskolan å Manilla må utgå enligt samma grunder som för rektor vid småskoleseminarium, d. v. s. beräknas till belopp, motsvarande högsta löneklassen i lönegraden L27 jämte lönetillägg av 480 kronor;

3) av herr *Oscar Olsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka det av 1937 års sakkunniga framlagda förslaget rörande beredande av religiös och social omvårdnad av de dövstumma.